

นวัตกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชน
เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่เขต
พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือตอนบนประเทศไทย

Creative learning innovation according to The King Bhumibol's Science through
community economy for promoting green citizenship of secondary school students in
upper northern special economic development zones, Thailand.

ชรินทร์ มั่งคั่ง¹, ชญานิดย์ ยิ้มสวัสดิ์² และนิติกร แก้วปัญญา³

Charin Mangkhong¹, Chayanid Yimsawat² and Nitikorn Kaewpanya³

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{1,2,3}Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand

¹Email: charin.mangkhong@cmu.ac.th, ²Email: Chayanid.y@cmu.ac.th, ³Email: nitikorn.mith@gmail.com

Received November 16, 2020; Revised December 16, 2020; Accepted January 17, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว 2) เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา จำนวน 7 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 150 คน รวมทั้งสิ้น 157 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาความต้องการและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองวิถีเขียว จำนวนทั้งสิ้น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองวิถีเขียว 2) ด้านพฤติกรรมวิถีเขียว และ 3) ด้านทัศนคติวิถีเขียว โดยมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน เพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

2. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action learning) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน เรียกว่า “UCDA Action Learning Approach

(UALA)” โดยผลประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, $SD = 0.57$)

3. ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองวิถีเขียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$, $SD = 0.55$)

คำสำคัญ: นวัตกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์; ศาสตร์พระราชา; ความเป็นพลเมืองวิถีเขียว; เศรษฐกิจชุมชน; พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

The objectives of this article were to 1) study the needs and problems of managing creative learning according to The King Bhumibol's Science through community economy for promoting green citizenship, 2) build the plan of managing creative learning and 3) study the results of using the creative learning management plan. The mixed methods in research were conducted. The concept of creative learning according to The King Bhumibol's Science was used as a research framework. The area used for the research was secondary schools in Chiang Rai province. The sample group consisted of 7 education management experts and 150 secondary school students accounting for a total of 157 people. Purposive sampling was used. There were 3 kinds of instruments used in the research, namely 1) structured interview forms, 2) learning management plans and 3) questionnaires. Quantitative data analysis was conducted by finding mean and standard deviation and qualitative data analysis was conducted through content analysis. Study results revealed that:

1. Regarding the study results of the needs and problems of managing creative learning, there is a total of 3 aspects, namely 1) knowledge and understandings of green citizenship, 2) green behaviors and 3) green attitudes which are required for skill development of green citizenship. Interactions between schools and communities are aimed at to be built for sustainable learning;

2. Regarding the results of developing the creative learning management plan, it was found out that the creative learning management according to The King Bhumibol's Science should be action learning management consisting of 4 steps called “UCDA Action Learning Approach (UALA)”. The overall efficiency assessment results of the learning management plan had suitability at the highest level ($\bar{x} = 4.58$, $SD = 0.57$);

3. Regarding the results of using the creative learning management plan, it was found out that the learning management helped promote green citizenship skills of secondary school students in an overall picture of a high level ($\bar{x}$ = 4.47, SD= 0.55).

Keywords: Creative learning innovation; The King Bhumibol's Science; Green citizenship; Community economy; Special economic development zones

บทนำ

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลใน 3 มิติคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยการพัฒนาทุกมิติ ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 3 มิติได้แก่ (1) การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (Sustainable Economic Development) (2) การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Social Development) และ (3) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Sustainable Environment Development) (รักถิ่น เหลลหา และปณิตา วรรณพิรุณ, 2561) ในแนวคิดเป้าหมายที่ 4 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ในการรับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน การประสบความสำเร็จครอบคลุมถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จะเป็นการต่อยอดความเชื่อที่พิสูจน์แล้วว่าการศึกษาเป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพในราคาที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกัน และขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ ด้วยความมุ่งหมายที่จะประสบความสำเร็จในการเข้าถึงหลักสูตรเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นของตน อาศัยสภาพแวดล้อมเป็นบทเรียนสำคัญในการบูรณาการเรียนรู้ในศาสตร์แขนงอื่น ๆ (United Nation, 2015)

ในด้านของการสร้างโอกาสและความเสมอภาคตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580 มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) การจัดการศึกษาเพื่อจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนจึงต้องมุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งพาตนเองและการจัดการตนเองด้วยองค์ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม ไม่สร้างผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความยั่งยืนและเป้าหมาย

การพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ จำเป็นจะต้องดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมภายในประเทศและหันมาใช้ระบบเศรษฐกิจภายในชุมชน พึ่งพาภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 2/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 2 ได้กำหนดให้พื้นที่อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย” ส่งผลให้มีการพัฒนาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดเชียงรายให้มีความพร้อมในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในมิติต่าง ๆ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษถือเป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สำคัญจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการหรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ (โอฬาร สุขเกษม, 2557)

การจัดการเรียนรู้ผ่านมิติของเศรษฐกิจชุมชนจะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจอัตลักษณ์ท้องถิ่นของตน และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในห้องเรียนสู่ชีวิตประจำวันได้ “เศรษฐกิจชุมชน” เป็นระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น หรือชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเลขของรายได้ รายจ่าย การผลิต และการบริโภคเท่านั้น แต่จะเป็นเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และรวมถึงการมีระบบคุณค่าเข้าไปด้วย (ธนศศิวิชัยลำพันธ์, 2556) ระบบเศรษฐกิจที่พบเห็นได้ในชุมชน มีลักษณะที่สัมพันธ์กับผู้คน สภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่ปรากฏในท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชนในแต่ละแห่งจะมีอัตลักษณ์ของตนและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในมิติต่าง ๆ อีกด้วย การเรียนรู้ความสัมพันธ์ของชุมชนผ่าน “เศรษฐกิจชุมชน” จะช่วยให้เกิดความตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองรุ่นใหม่ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งทุนทรัพย์สำคัญของประเทศชาติ ด้วยการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่จะช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ และเสริมสร้างมุมมองที่มีต่อ “เศรษฐกิจชุมชน” ในฐานะการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับศาสตร์พระราชา ที่จะสืบสานพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ผ่านเศรษฐกิจชุมชนจะช่วยส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว หรือ Green Citizenship ที่มุ่งสร้างเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาการเรียนรู้ผ่านทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้สังคมสงบสุข ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และผู้คนเรียนรู้ที่อยู่อย่างพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น

พลเมืองวิถีเขียว (Green citizenship) คือ การมีส่วนร่วมของพลเมืองและรัฐในการจัดการสิ่งแวดล้อม ถึงแม้สังคมจะพัฒนาไปในทิศทางใดก็ตามพลเมืองจะต้องเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาและดูแลทรัพยากรธรรมชาติอยู่เสมอ (Amin, et al., 2002) เป็นกรอบในการปรับแนวคิดใหม่ที่มุ่งสร้างบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (Guckian, et al., 2017) โดย Mattijssen (2015) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองวิถีเขียวไว้ ดังนี้ 1) พลเมืองวิถีเขียวมุ่งเน้นพฤติกรรมที่ปกป้องและพัฒนาธรรมชาติ เช่นการปลูกต้นไม้ สร้างโรงแรมแมลง เพื่อสร้างความสมดุลให้กับสิ่งแวดล้อม 2) พลเมืองวิถีเขียวจะมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ตั้งคำถามถึงคุณค่าในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่เสมอ 3) พลเมืองวิถีเขียวมักจะมีความคิดริเริ่มเชิงการเมือง สามารถแสดงทัศนคติและนโยบายที่นำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมได้ 4) พลเมืองวิถีเขียวจะสามารถรวมกลุ่มการเมืองที่ใหญ่ขึ้นเพื่อการแสดงออกทางการเมืองในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยสันติวิธี 5) พลเมืองวิถีเขียวควรสร้างกลุ่มเครือข่ายในสังคม เพื่อสนับสนุนและแลกเปลี่ยนพฤติกรรม ทัศนคติอยู่เสมอ 6) ความเป็นพลเมืองวิถีเขียวเป็นทักษะของทุกคน 7) พลเมืองวิถีเขียวควรมีแนวทางในการระดมทุน และระดมทุนเพื่อดำเนินการนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในสังคม และขยายออกสู่สังคมอื่น ๆ และ 8) พลเมืองวิถีเขียวควรมีความคิดพื้นฐานว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นของทุกคน ดังนั้นทุกคนมีหน้าที่ที่จะดูแล รักษาและอนุรักษ์ เพื่อการพัฒนาทักษะ และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองวิถีเขียวจึงจะต้องจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองวิถีเขียว พัฒนาทักษะและพฤติกรรมวิถีเขียว และ เสริมสร้างอุดมคติและทัศนคติวิถีเขียวให้นักเรียน

ซึ่งเมื่อพิจารณาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แล้วนั้น พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องของ Media Information and Digital Literacy (MIDL) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างสรรค์สังคมเพื่อให้พลเมืองมีทักษะ ในการตั้งคำถาม วิพากษ์วิจารณ์ สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตร และทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญ เพราะกระบวนการรู้เท่าทันสื่อ เริ่มตั้งแต่กระบวนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สามารถทำให้คนสามารถมีส่วนร่วม มีสิทธิ เกิดการคิดวิเคราะห์ ใช้สื่อเพื่อสื่อสาร สร้างการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ถ้าเด็กและเยาวชนเข้าใจเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ จะเป็นพลังมหาศาลในการสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2561) โดยมีแกนความคิดประกอบด้วย 1) การเข้าถึง (Access) คือ มีโอกาสได้ใช้สื่อและความสามารถที่จะใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม 2) การวิเคราะห์และประเมินคุณค่า (Analysis and Evaluation) คือ มีความสามารถในการอ่าน ทำความเข้าใจ การประเมินค่าเนื้อหาสื่อ รวมถึงตระหนักถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ของสื่อในฐานะเครื่องมือของการสื่อสาร และ 3) ความสามารถในการสื่อสาร (Communicative competence) คือ ทักษะในการสื่อสาร ผลิตและเผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลาย (ฉัตรนันทน์ อนุวัชศิริวงศ์ และพิรุณ อนุวัชศิริวงศ์, 2561) และมีวิธีการที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวศาสตร์พระราชฯ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญต่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชฯผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสีเขียวสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนา

เศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือตอนบนประเทศไทย โดยศึกษาความต้องการและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว นำไปสู่การศึกษาค้นคว้าการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียวด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นนวัตกรรมสังคมที่นำมาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษา โดยมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และชุมชน เพื่อการจัดการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจชุมชนที่ตอบสนองต่อการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยมีอุดมคติวิทยาเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ มาสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว
2. เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียวศึกษา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงแบบผสมวิธี ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสมวิธี พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา จำนวน 7 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 150 คน รวมทั้งสิ้น 157 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชผ่าน

เศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว โดยปรับปรุงจากแบบสัมภาษณ์ของอาคม ชาญเดช (2558) เพื่อใช้ศึกษาความต้องการและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชา เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว 2) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชา โดยผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาตามกรอบแนวคิด “CADDIE Model” ของชรินทร์ มั่งคั่ง (2561) เพื่อใช้พัฒนา แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และ 3) แบบสอบถามผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตาม แนวศาสตร์พระราชาผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว โดยปรับปรุงจากแบบ สัมภาษณ์ของอาคม ชาญเดช (2558) เพื่อใช้ศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เพื่อ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองวิถีเขียว จำนวนทั้งสิ้น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความเป็นพลเมืองวิถีเขียว 2) ด้านพฤติกรรมวิถีเขียว และ 3) ด้านทัศนคติวิถีเขียว โดยมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียน ชุมชน เพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้ ดำเนินการพัฒนาตามกรอบแนวคิด “CADDIE Model” ของชรินทร์ มั่งคั่ง (2561) สามารถแบ่งหน่วยการ เรียนรู้ออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เข้าใจเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 แผนการจัดการเรียนรู้	1. การคิดแบบองค์รวม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 2. การบูรณาการเทคโนโลยีวิถีเขียว เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3. การวางแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่บูรณาการการเรียนรู้ฐานชุมชนเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงพื้นที่
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เข้าถึงเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 แผนการจัดการเรียนรู้	1. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นความ เป็นพลเมืองวิถีเขียว 2. ทักษะการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสำนึกความเป็นพลโลก 2. ความเป็นพลเมืองวิถีเขียว เพื่อส่งเสริมสำนึกสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	1. การตั้งคำถามการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ฐานชุมชน 2. การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาความหลากหลาย ของชุมชน

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้
ประกอบด้วย 2 แผนการจัดการเรียนรู้	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสื่อสารสังคม ดิจิทัลประกอบด้วย 2 แผนการจัดการเรียนรู้	1. การประยุกต์ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อการเผยแพร่ ผลงานการเรียนรู้เชิงประจักษ์ 2. การสร้างเครือข่ายดิจิทัล เพื่อพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทั้งนี้จากผลการประเมินความเหมาะสมแผนการจัดการเรียนรู้ มีข้อค้นพบสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา พบว่า

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	การแปลผล
1. แผนการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมศาสตร์องค์ความรู้ด้านการเข้าใจ การเข้าถึง และการพัฒนา	4.73	0.45	มากที่สุด
2. แผนการจัดการเรียนรู้มีความครอบคลุมการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.70	0.46	มากที่สุด
3. แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	4.65	0.69	มากที่สุด
4. แผนการจัดการการเรียนรู้มีกิจกรรมหลากหลายและเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ	4.62	0.50	มากที่สุด
5. แผนการจัดการเรียนรู้มีการใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว	4.59	0.60	มากที่สุด
6. แผนการจัดการเรียนรู้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อเทคโนโลยีพื้นบ้านมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนเชิงพื้นที่	4.57	0.55	มากที่สุด
7. แผนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย	4.43	0.79	มาก
8. แผนการจัดการเรียนรู้มีการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนด้วยวิธีที่หลากหลายและเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา ตลอดจนจนแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่	4.35	0.59	มาก
ภาพรวม	4.58	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมองค์ความรู้ด้านการเข้าใจ การเข้าถึง และการพัฒนา ($\bar{X} = 4.73$) แผนการจัดการเรียนรู้มีความครอบคลุมการพัฒนานักเรียน ให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.70$) แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X} = 4.65$) แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมหลากหลายและเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.62$) แผนการจัดการเรียนรู้ใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว ($\bar{X} = 4.59$) และแผนการจัดการเรียนรู้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อเทคโนโลยีพื้นบ้านมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนเชิงพื้นที่ ($\bar{X} = 4.57$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีดังนี้
ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ที่	รายการ	การวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{x}$	SD	แปลผล
ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองวิถีเขียว				
1	นักเรียนเข้าใจการเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	4.64	0.49	มากที่สุด
2	นักเรียนเข้าใจว่า ความเป็นพลเมืองวิถีเขียวนั้นจะต้องไม่คิดเรื่องได้เปรียบเสียเปรียบ	4.54	0.51	มากที่สุด
3	นักเรียนมักจะติดตามข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเสมอ	4.46	0.58	มาก
4	นักเรียนรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม	4.29	0.60	มาก
5	นักเรียนรู้และเข้าใจสภาพเศรษฐกิจชุมชนของตนเป็นอย่างดี	4.36	0.68	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองวิถีเขียว		4.46	0.57	มาก
ด้านพฤติกรรมวิถีเขียว				
6	นักเรียนสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการปลูกต้นไม้และเพิ่มพื้นที่สีเขียว เพื่อให้เกิดความร่มรื่นในโรงเรียนและชุมชน	4.57	0.50	มากที่สุด
7	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ	4.64	0.49	มากที่สุด
8	นักเรียนรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน	4.32	0.67	มาก
9	นักเรียนเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.39	0.63	มาก
10	นักเรียนลดปริมาณขยะโดยใช้ถุงผ้าแทน	4.64	0.49	มากที่สุด

ที่	รายการ	การวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{X}$	SD	แปลผล
	ค่าเฉลี่ยรวมด้านพฤติกรรมวิถีเขียว	4.51	0.56	มากที่สุด
ด้านทัศนคติวิถีเขียว				
11	นักเรียนตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม	4.68	0.48	มากที่สุด
12	นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ	4.36	0.56	มาก
13	นักเรียนมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าชื่นชมและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทยและสิ่งแวดล้อม	4.25	0.52	มาก
14	นักเรียนมีความสามารถในการคิดการสร้างปัญหาและวางแผนด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม	4.32	0.61	มาก
15	นักเรียนคิดว่า การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม	4.61	0.50	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวมด้านทัศนคติวิถีเขียว	4.44	0.53	มาก
	ค่าเฉลี่ยภาพรวม	4.47	0.55	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ผ่านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองวิถีเขียวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า **ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองวิถีเขียว** นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองวิถีเขียวโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.46$) โดยนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองวิถีเขียวมากที่สุดในเรื่องเข้าใจการเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเข้าใจว่าความเป็นพลเมืองวิถีเขียวนั้นจะต้องไม่คิดเรื่องได้เปรียบเสียเปรียบ **ด้านพฤติกรรมวิถีเขียว** นักเรียนมีพฤติกรรมวิถีเขียวโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) โดยนักเรียนมีพฤติกรรมวิถีเขียวในระดับมากที่สุดในเรื่องการลดปริมาณขยะโดยใช้ถุงผ้าแทน การเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่าง ๆ และสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการปลูกต้นไม้และเพิ่มพื้นที่สีเขียว เพื่อให้เกิดความร่มรื่นในโรงเรียนและชุมชน **ด้านทัศนคติวิถีเขียว** นักเรียนมีทัศนคติวิถีเขียวโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.44$) โดยนักเรียนมีทัศนคติวิถีเขียวในระดับมากที่สุดในเรื่อง นักเรียนคิดว่าการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชาส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว ต้องมีการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองวิถีเขียว จำนวนทั้งสิ้น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองวิถีเขียว 2) ด้านพฤติกรรมวิถีเขียว และ 3) ด้านทัศนคติวิถีเขียว โดยมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน เพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาความเป็นพลเมืองนั้นจะต้องให้นักเรียนได้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนที่เป็นฐานทรัพยากร และแหล่งวิทยาการเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับชรินทร์ มั่งคั่ง (2561) ที่ค้นพบว่าแนวปฏิบัติที่ดีในการใช้ความรู้ศาสตร์พระราชามีหลักการปฏิบัติ 5 องค์ประกอบ คือ 1) การวิเคราะห์บริบทเพื่อวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Context) 2) การส่งเสริมสนับสนุนเพื่อความยั่งยืน (Input) 3) กระบวนการดำเนินงานเพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดี (Process) 4) ผลผลิตของการถ่ายทอดความรู้ (Product) และ 5) องค์การเพื่อการหนุนเสริมสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Supporting Agencies) และสอดคล้องกับคุณลักษณะของพลเมืองวิถีเขียวตามแนวคิดของ Mattijssen (2015) ซึ่งประกอบด้วย 1) พลเมืองวิถีเขียวมุ่งเน้นพฤติกรรมที่ปกป้องและพัฒนาธรรมชาติ 2) พลเมืองวิถีเขียวจะมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ตั้งคำถามถึงคุณค่าในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่เสมอ 3) พลเมืองวิถีเขียวมักจะมีความคิดริเริ่มเชิงการเมือง สามารถแสดงทัศนคติและนโยบายที่นำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมได้ 4) พลเมืองวิถีเขียวจะสามารถรวมกลุ่ม เพื่อการแสดงออกทางการเมืองในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยสันติวิธี 5) พลเมืองวิถีเขียวควรสร้างกลุ่มเครือข่ายในสังคม เพื่อสนับสนุนและแลกเปลี่ยนพฤติกรรม และทัศนคติอยู่เสมอ 6) ความเป็นพลเมืองวิถีเขียวเป็นทักษะของทุกคน 7) พลเมืองวิถีเขียวควรมีแนวทางในการระดมทุน และระดมทุนเพื่อดำเนินการนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในสังคม และขยายออกสู่สังคมอื่น ๆ และ 8) พลเมืองวิถีเขียวควรมีความคิดพื้นฐานว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นของทุกคน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชาเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Action learning) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน เรียกว่า “UCDA Action Learning Approach (UALA)” โดยผลประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$, $SD = 0.55$) ทั้งนี้เป็นเพราะ การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชานั้นมีขั้นตอนการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน และมุ่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลายของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับชรินทร์ มั่งคั่ง (2561) พบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ตามศาสตร์พระราชาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียวประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาบริบทเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ 2) การคัดเลือกพื้นที่พัฒนาแบบเวทีประชาคม 3) การออกแบบกระบวนการถ่ายทอดความรู้ 4) การตรวจสอบผลผลิตของการพัฒนาเชิงพื้นที่ 5) การประเมินผลลัพธ์ของการพัฒนาเชิงพื้นที่ 6) การสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ศาสตร์พระราชา และ 7) การพัฒนาศักยภาพพลเมืองในชุมชนพื้นที่โครงการหลวง เพื่อการส่งเสริมการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับลักษณา เกตุราพันธ์ (2558) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นั้น คือลักษณะการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง

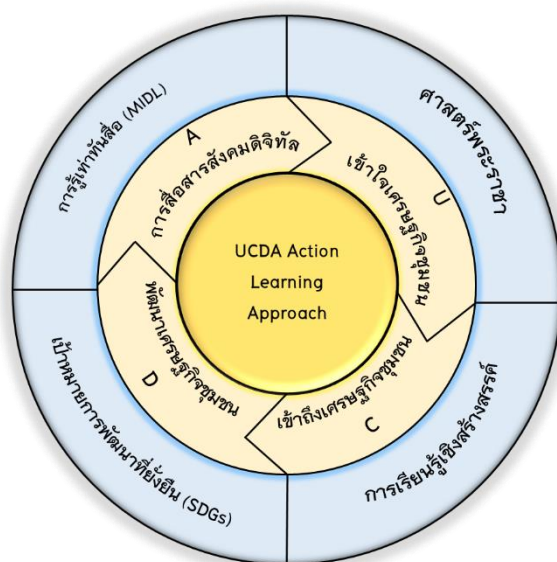
โดยผ่านประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ พัฒนาผลงาน พัฒนาตนเอง โดยนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ (2558) พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นเข้มแข็งนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและเสริมพลังอำนาจให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าและเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชน อัตลักษณ์ท้องถิ่น และผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างอิสระ และงานของวุฒิ วรวิทย์พนิต และคณะ (2560) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า รูปแบบการพัฒนาจะต้องดำเนินควบคู่ไปกับ ภูมิปัญญาเป็นความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ และการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ยังจะต้องเชื่อมโยงความร่วมมือของศาสตร์ต่าง ๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้เรียนต้องประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน และจากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญได้ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เสนอนั้นมีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แนวทางดังกล่าวเป็นวิธีที่ปฏิบัติไม่ขัดต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสภาพสังคมในพื้นที่ อีกทั้งโรงเรียนได้ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นฐานที่สำคัญส่งผลต่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองวิถีเขียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, $SD = 0.55$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราชามีขั้นตอนการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนสร้างกระบวนการรับรู้ผ่านองค์ความรู้ในชุมชนของตน ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้และการเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในชุมชนผ่านการเรียนรู้บริบทเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2556) ได้กล่าวว่าเศรษฐกิจชุมชนคือ ระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น หรือชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเลขของรายได้ รายจ่าย การผลิต และการบริโภคเท่านั้น แต่จะเป็นเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และรวมถึงการมีระบบคุณค่าเข้าไปด้วย ซึ่งจากผลการวิจัยนั้น นักเรียนได้สะท้อนคุณลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองวิถีเขียวออกมาผ่านความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรมและทัศนคติ นอกจากนั้น Smith Graham (2004) ได้กำหนดคุณลักษณะของพลเมืองวิถีเขียว ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้ 1) ทักษะการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศเพื่อการคิดแบบองค์รวม 2) ทักษะการเพิ่มขีดจำกัดความสามารถของพลเมืองวิถีเขียว 3) การมีคุณธรรมของพลเมืองวิถีเขียว และ 4) ทักษะทางการเมืองและการวิพากษ์เพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและการศึกษาของ Michel Hermsdorf and Fabian Klein-Arndt (2018) ได้เสนอ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองวิถีเขียวไว้ว่า พลเมืองวิถีเขียวจะต้อง 1) ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม 2) มีจุดยืนที่ชัดเจนในเรื่องสิ่งแวดล้อม 3) เป็นพลเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 4) ไม่คิดเรื่องได้เปรียบเสียเปรียบ และ 5) สำนึกว่าพลเมืองวิถีเขียวเป็นเรื่องของทุกคน จึงทำให้การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ตามแนวศาสตร์พระราชผ่านเศรษฐกิจชุมชนสามารถส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียวให้นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ มีข้อค้นพบสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามแนวศาสตร์พระราช การจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการมี 4 ขั้นตอน ซึ่งเรียกว่า “UCDA Action Learning Approach (UALA)” มีดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ UCDA Action Learning Approach (UALA)

1) การเข้าใจเศรษฐกิจชุมชน (Understanding of Community Economy: U) หรือการศึกษาริบทเศรษฐกิจชุมชนที่เกิดขึ้นในขณะหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยกระบวนการแฝงตัวในพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงพื้นที่ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และนอกจากนี้การศึกษาริบทเศรษฐกิจชุมชนยังจะเป็นการให้เกิดการติดต่อพื้นที่การเรียนรู้ ในฐานะเจ้าของทรัพยากรการเรียนรู้อีกด้วย

2) การเข้าถึงเศรษฐกิจชุมชน (Connecting of Community Economy: C) ซึ่งถือได้ว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของการเรียนรู้ เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่การเรียนรู้ จะช่วยเพิ่มเติมมุมมองการเรียนรู้ที่ขาดหาย และหนุนเสริมความเข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) การออกแบบการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Development of Community Economy: D) โดยออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนผ่านแนวคิดเทคนิค และวิธีการที่หลากหลายในการดำเนินงาน เพื่อให้ได้การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพ

4) การประยุกต์ใช้และเผยแพร่องค์ความรู้ (Application: A) จะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในและนอกประเทศ โดยการเรียนรู้ที่จะประยุกต์ใช้และเผยแพร่องค์ความรู้จะเป็นกุญแจความสำเร็จ (Success Key) ของการเรียนรู้ และนอกจากนี้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของ

สังคมโลก ยังจะส่งผลต่อการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับ “ฐานวิถีชีวิตใหม่” (New Normal) ที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย การเรียนรู้ที่จะการประยุกต์ใช้และเผยแพร่องค์ความรู้จึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในสภาพการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ของสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถานศึกษาสามารถนำการจัดการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ฐานชุมชนใช้ร่วมกับรายวิชาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) โดยสามารถเลือกปรับเนื้อหาสาระ หรือนำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือสภาพบริบทของท้องถิ่น ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ป็นประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวม

2. สถาบันผลิตครูควรมีการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบแนวทาง วิธีการ และสื่อสารสนเทศที่เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ของชุมชน และควรมีการพัฒนาสื่อทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

3. ชุมชนและสถาบันอุดมศึกษาควรมีการสร้างข้อตกลง (MOU) เพื่อใช้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพครูในการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ภูมิปัญญาอื่น ๆ ต่างบริบท เพื่อเปรียบเทียบทักษะความเป็นพลเมืองเข้มแข็งที่เหมาะสมในแต่ละบริบท และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ควรมีการศึกษานวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเรื่องราวและประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีชีวิตชุมชนที่สอดคล้องกับลักษณะเชิงพื้นที่ให้เห็นคุณค่าของการพึ่งพาและอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ความสมดุลของสรรพสิ่งรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ. (2558). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นผ่านพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม ชุมชนชาติพันธุ์บ้านผาด่าน ตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). การถ่ายทอดองค์ความรู้ศาสตร์พระราชาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียวของผู้เรียนในพื้นที่โครงการหลวง ภาคเหนือของไทย. *วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University*, 11(1), 1503–1521.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ. (2561). รายงานการวิจัยเรื่องศาสตร์พระราชาศูนย์การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ผ่านวัฒนธรรมเหมียงเพื่อส่งเสริมพลเมืองวิถีเขียวในพื้นที่ต่างบริบทภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่: ศูนย์ความเป็นเลิศพหุวิทยาการเกี่ยวกับเหมียง (Center of Excellent for Multidisciplinary Approach to Miang), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ และพิรุณ อนวัชศิริวงศ์. (2561). *MIDL for Kids การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลสำหรับเด็กปฐมวัย*. มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : บริษัท สุพีเรียพรีนติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2556). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน*. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รักถิ่น เหลาหา. (2561). *การจัดการความสัมพันธ์นักศึกษาด้วยแฟ้มกิจกรรมดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงสรรพสิ่งเพื่อการเป็นมหาวิทยาลัยดิจิทัลที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ลักขณา เกตุราพันธ์. (2558). *การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก*. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วุฒิ วรวิทย์พินิต และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลป์*, 10(2), 1657–1674.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2561). *เท่าทันสื่อ : อำนาจในมือพลเมืองดิจิทัล*. มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : หจก.วนิดา การพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). *ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2553–2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 2/2558*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2563, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=5203&filename=index.
- อาคม ชาญเดช. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมวิชาสังคมศึกษา เรื่องเหมียงศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดตันไคร้ จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. สาขาวิชาการศึกษา (สังคมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โอฬาร สุขเกษม. (10 – 13 สิงหาคม 2557). เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเกิดแน่ยุคนี้. *ฐานเศรษฐกิจ AEC world*, 34(2) 2, 72.

- Amin, A., Cameron, A., Hudson, R. (2002). *Placing the Social Economy*. London: Routledge.
- Hermendorf, M. & Arndt K., F. (2018). *Green Citizenship: Citizen Participation in the German "Energiewende"*. Germany: Faculty of Economics, University of Witten/Herdecke, Witten.
- Graham, S. (2004). *Liberal Democracy and the Shaping of Environmental Citizenship*. In *Liberal Democracy and Environmentalism: The End of Environmentalism?*. London: Routledge.
- Guckian, M., De Young, R., Harbo, S. (2017). Beyond Green Consumerism: Uncovering the Motivations of Green Citizenship. *Michigan Journal of Sustainability*, 5(1), 73–94.
- Mattijssen J. M., T. (2015). *Green citizen governance: citizens governing nature and landscape in the Netherlands*. Conference: Seminar 'Citizens for Nature?', March 2015 At: Wageningen.
- United nation. (2015). *Sustainable Development Goals: SDGs*. Retrieved May 19, 2020, from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>